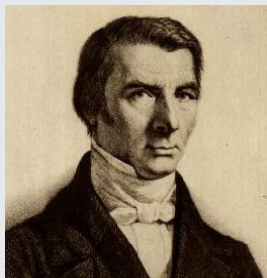

„Solidarita je buď spontánna alebo neexistuje vôbec. Nadiktovať ju je to isté ako ju zničiť. Zákon môže samozrejme prinútiť človeka, aby sa zdržal nepoctivého konania. Ale úsilie o vnucovanie solidarity vyjde nazmar.“

Frédéric Bastiat

Obsah

Liek na grécku chorobu existuje
str. 1

Aj na nepodarenom politickom projekte sa dá zarobiť
str. 3

Bude Fínsko posledným štátom s prebytkom v EÚ?
str. 3

Na čo Keynes nemyslel
str. 4

Noví vládcovia sveta?
str. 5

Ako klesá zamestnanosť?
str. 5

2010 - jedna kríza vystrieda druhú?
str. 6

Je možné znižovať platby do Sociálnej poisťovne?
str. 7

Rozsah sociálneho systému
str. 8

Výhra trhu
str. 9

Pro/Anti Market
str. 9

Venujte svoje 2% INESS

Podporíte tým okrem iných našich projektov aj ďalšie vydávanie Market Finesse!

Editorial

Richard Ďurana

V minulom čísle sme ohlásili, že začiatkom apríla organizujeme štvordňový seminár pre študentov s názvom *Seminár rakúskej ekonómie*. Záujem nás potešil a zároveň prekvapil, v priebehu pár dní počet prihlásených vysoko presiahol kapacitu podujatia.

Mnohým nebudeme môcť vyhovieť, nemusia však smútiť, v lete organizujeme *The Liberty Camp*, už štvrtý v poradí. Viac informácií nájdete na strane 9, rezervujte si miesto už dnes!

V poslednom čase je jednou z dominantných tém Grécko a jeho problémy verejných financií. Tento problém sa týka aj Slovenska, keďže platíme tým istým platidlom a v prípade pomoci Grécku, ktoré si problémy vyrába dlhodobo vďaka nezodpovedným politikom, by sme sa tiež vyskladali na hasenie aténskeho požiaru. Politici na oboch stranách sa predhávajú v rôznych záchranných scenároch, my o možných riešeniach týchto problémov píšeme v článku *Liek na grécku chorobu existuje*. Zaujímavosťou možno pre vás bude, že na gréckych problémoch sa dá aj zarobiť. To, že jedna menová politika šitá pre množstvo samostatných fiškálnych politik netvorí príliš ladiaci orchester využili šikovní podnikatelia, ako píšeme v článku *Aj na nepodarenom politickom projekte sa dá zarobiť*.

Socializácia strát ako dôsledku finančnej a hospodárskej krízy sa politikom javí ako najmenej bolestné riešenie. Čo je však už ukryté za horizontom volebných období sú časované bomby zvané verejný dlh. O tom, že tikaniu by sme mali venovať primeranú pozornosť, píšeme v článku *2010 - jedna kríza vystrieda druhú?*, pretože niektoré (aj veľké) krajiny nemajú od explózie ďaleko. O rizikách, ktoré z možných riešení krízy vyvstávajú, píšeme aj v článku *Na čo Keynes nemyslel*.

Vráťme sa ale na Slovensko. O potrebe znižovania odvodového zaťaženia práce sa v poslednej dobe píše dosť - a to je dobre. A to nielen v súvislosti s hospodárskou krízou, kde by znižovanie odvodov pomohlo podnikateľom udržať pracovné miesta, prípadne vytvárať nové. Odborná diskusia by však mala reflektovať obe strany mince, a tou je v tomto prípade rozsah sociálneho systému a jeho nastavenie. O tomto probléme píšeme v článku *Je možné znižovať platby do Sociálnej poisťovne?* V článku *Rozsah sociálneho systému* sa dozvieme, že do slovenského sociálneho systému spadá viac ako polovica obyvateľov Slovenska.

V súvislosti s krízou sa často spomína vývoj nezamestnanosti. Málo sa ale hovorí o vývoji zamestnanosti. Takto nám uniká zaujímavý fenomén - počas krízy klesá zamestnanosť v súkromnom sektore, ktorý musí šetriť. Verejná správa sa ale tvári, akoby tu žiadna kríza nebola, a počet jej zamestnancov sa zvyšuje - samozrejme na náklady súkromného sektora. Ako píšeme v článku *Ako klesá zamestnanosť?*, z takejto štartovacej čiary sa našej ekonomike bude rásť naozaj ťažko.

Aby sme miskú negatívnych správ súvisiacich s krízou trochu odľahčili, uvádzame aj článok *Výhra trhu*. Prečítajte si o manifestácii prospechu vyplývajúceho z dobrovoľnej spolupráce v slobodnom prostredí!

Prajem Vám slnečný prechod do jari a príjemné čítanie.

Richard Ďurana

Liek na grécku chorobu existuje

Juraj Karpíš

Grécko je neustále v strede pozornosti médií. Nie, nezhasol olympijský oheň, hrozí bankrot. Hovorí v súvislosti s Gréckom o hrozbe rozpadu eurozóny je pritiahnuté za vlasy. Na to je táto krajina príliš malá. Bližšie k podstate sa triafajú reči o panike na finančných trhoch a rozšírení nákazy na ostatné problematické krajiny - Španielsko, Portugalsko a Írsko - v prípade, že by Európska únia nechala Grécko padnúť.

Metafora epidémie šíriacej sa z Grécka je však mylná a

zväzda k chybným záverom. Takmer všetky krajiny Západu sú už dávno nakazené vírusom fiškálnej nezodpovednosti. Bez ohľadu na to, čo sa stalo v Grécku. USA, Európska únia a Japonsko v roku 2010 zistili, že keynesiánsky obed fiškálnej stimulácie nebol zadarmo a socializácia strát súkromných bánk zanechala obrovskú sekeru.

USA, 40-krát väčšie než Grécko, alebo 7,5-krát väčšia Veľká Británia majú rovnako deficit vyše 10 percent HDP a gigantické štátne dlhy vysávajú kapitál zo svetových trhov. Dostávajú tým menšie a slabšie krajiny do problémov. Vírus prepukol v chorobu najprv v Grécku iba preto, že ostatné krajiny sú väčšie a zatiaľ o niečo silnejšie.

Existuje liek na Grécku chorobu? Najlepším riešením zo strany únie z hľadiska budúcnosti eura by bolo dať ruky preč. Jasný signál trhom, že v menovej únii sú tvrdé obmedzenia fiškálnej nezodpovednosti, by posilnil dôveru v životaschopnosť tohto projektu a v to, že euro nečaká „dolárový osud“ neustáleho znehodnocovania.

Zdanlivo drastické riešenie v podobe nútej správy zo strany Medzinárodného menového fondu v prípade bankrotu by zároveň bolo asi to najlepšie, čo sa Grékom môže v dnešnej situácii stať. Racionalizovať výdav-

ky bolo nutné už dávno, ale aj grécki politici začínú robiť rozumné kroky až vtedy, keď už nezostane iná možnosť. Možná pomoc zo strany únie racionalizačné opatrenia iba zbytočne oddiali a vyvolá falošné očakávania.

Tento prístup má však jeden háčik. Nemec- ké a francúzske banky požičali Grékom 40, respektíve 80 miliárd amerických dolárov, v problematických krajinách únie (Grécku, Španielsku, Portugalsku, Írsku, Taliansku) majú banky oboch krajín po vyše 700 miliárd dolárov. Tvrdý prístup k hriešnikom preto určite nepreferujú, keďže prípadný bankrot niektorej z týchto krajín by pre nich predstavoval veľké straty. Preto sa objavujú reči o „európskej solidarite“ napriek tomu, že hovoriť v tejto súvislosti o solidarite je asi také primerané, ako hovoriť o láske v súvislosti so znásilnením.

Nemecký daňový poplatník, ktorému zapcha- li euroskeptické ústa Maastrichtskými kritériami, nemá chuť hradiť grécky život nad pomery. Grécko má najštedrejšie dôchodky v OECD a more štátnych zamestnancov s platmi výrazne vyššími, ako sú v súkromnej sfére. Grécke odbory zvolávajú generálny štrajk z dôvodu plánovaného posunu priemerného veku odchodu do dôchodku zo 61 na 63 rokov a do 67 rokov pracujúci Nemci

majú zatiahnuť ich dlhy?

„Solidarite“ zatiaľ stojí v ceste fakt, že Lisabonská zmluva nepozná mechanizmus na priamu pomoc únie jednotlivým členským krajinám. V článku 122 sa síce píše, že je možné pomôcť členskému štátu, ktorý je „seriózne ohrozený vážnymi ťažkosťami zapríčinenými prírodnými katastrofami alebo výnimočnými javmi mimo jeho kontroly“, no rozhadzovanie gréckych politikov možno za prírodnú katastrofu označiť len ťažko. Žiadne nákupy gréckych dlhopisov ECB alebo priame pôžičky teda podľa súčasnej legislatívy neprichádzajú do úvahy.

No keď sa chce, tak sa dá obísť aj krvopotne ratifikovaná európska „ústava“. V kuloároch sa už diskutuje o riešení formou ďalších pôžičiek nemeckých a francúzskych komerčných bánk a tieto pôžičky by garantovali nemecký a francúzsky štát. Tie by tak de facto Grécku požičali svoj rating na získavanie financií. Banky zarobia a zároveň sa neporušia pravidlá. Ideálne riešenie.

Eurozóna má pred sebou dôležitý míľnik. Na to, aby mohlo euro zdravo žiť, musí byť Grécko ponechané vlastnému osudu.

SME, 17.2. 2010

Porovnanie

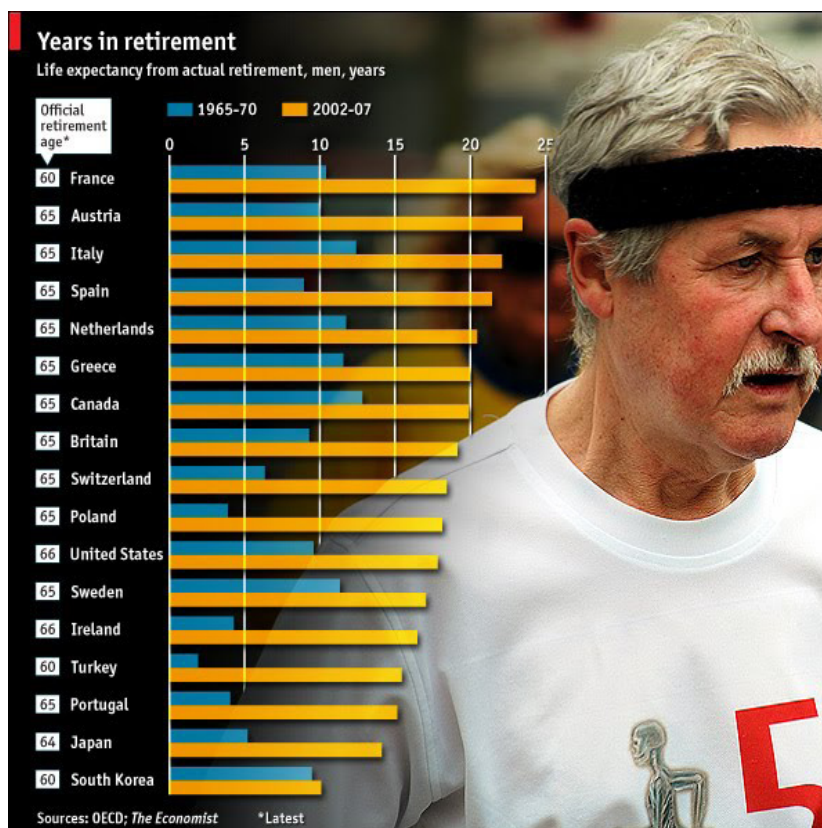
Ale nám je

Hľadanie indikátorov rastu životnej úrovne je ošemetná záležitosť. Rast HDP, rast príjmov, vek dožitia, ani jeden z parametrov nie je postačujúci. Ukazuje sa, že záver je možné urobiť len na základe posúdenia viacerých premenných. Jedným zo sklíčok do mozaiky môže byť aj porovnanie priemernej doby pobrania dôchodku mužmi v rokoch 1965-70 s obdobím rokov 2002-07. Dôchodcovia sa nikdy nemali tak dobre (alebo aspoň minimálne tak dlho).

Číslo v bielom štvorci označuje súčasný vek odchodu do dôchodku.

Slovensko v porovnaní chýba. Na stránke Štatistického úradu SR sa však dá zistiť, že 60 ročný muž má nádej na ďalších 17 rokov života, a teda priemerná doba pobrania dôchodku je pri veku odchodu do dôchodku 62 rokov na úrovni 15 rokov. Nepodarilo sa mi zistiť, aká bola doba dožitia 60 ročných mužov okolo roku 1965, dostupná je akurát priemerná stredná doba dožitia (nie špecifická pre 60 ročných), ktorá bola 68,3. Ak sa vtedy odchádzalo do dôchodku v 60-ke, znamenalo by to predĺženie života dôchodcu na dôchodku o 7 rokov.

Aj toto porovnanie naznačuje, že systém financovania dôchodkov musí vychádzať z iných predpokladov ako pred 40 rokmi. Doba pobrania dôchodku na Slovensku neustále rastie, od roku 1990 vzrástol o 2 celé roky. Netreba zabúdať, že Bismarck, jeden zo strojcov štátom riadeného priebežného systému, navrhol svoj systém za úplne iných podmienok ako panujú dnes. Priemerný Prus sa rodil s nádejou na dožitie 45 rokov, zatiaľ čo pobranie dôchodku bolo možné až po prekonaní 70-ky. Až v roku 1916 sa táto hranica znížila na 65 rokov.

Výdavky štátu

Financovanie vysielania rozhlasu v zahraničí na krátkych vlnách

Celková suma: 1 mil. eur

Suma na jedného obyvateľa: 0,18 Eur (5,6 Sk)

Popis: Náklady na zahraničné vysielanie Slovenského rozhlasu Radio Slovakia International dosahujú 2 milióny eur ročne. Vysiela- nie je pripravované vo viacerých jazykových mutáciách, pritom polovicu výdavkov spo- trebuje financovanie nákladného rádiového vysielania v zahraničí. Vysiela- nie rádia je pri- tom dostupné prostredníctvom satelitu a in- ternetu, pričom podľa štatistík EÚ je internet dostupný vo viac ako 65% domácností. Slo- venský rozhlas, ani Ministerstvo kultúry SR

(ktoré vysielanie na krátkych vlnách dotuje) nemajú štatistiku počúvanosti zahraničného vysielania. Podľa orientačnej metodiky BBC pripadá na jedného píšuceho poslucháča 100 poslucháčov. Za rok 2008 dostali jed- notlivé redakcie zahraničného vysielania podľa informácií výročnej správy SRO spolu 5 394 reakcií, čo by podľa metodiky BBC znamenalo maximálne 539 400 posluchá- čov. To je v priemere 1 500 za deň. Nalade- nie si tohto vysielania jedným poslucháčom v zahraničí teda stojí daňových poplatníkov približne 3,7 eur (vyššie 100 Sk!).

Aj na nepodarenom politickom projekte sa dá zarobiť

Juraj Karpiš

Kríza odvíala figový list, ktorý zakrýval vro- denú vadu politického projektu jednotnej európskej meny. Nie, krajiny eurozóny ani zďaleka nie sú tak homogénne ako sa nám europolitici snažili nahovoriť.

A systém, v ktorom za rozšafnosť vo verej- ných výdavkoch, vysoké dôchodky a výborne platené miesta v štátnej správe platia obča- nia ostatných krajín nepovedie k optimálnym výsledkom. Hovorí pri „záchrane“ Grécka o európskej solidarite je takmer trápne. Gréc- ke odbory zvolávajú generálny štrajk z dôvo- du plánovanému posunu priemerného veku odchodu do dôchodku veku zo 61 na 63 rokov a do 67 rokov pracujúci Nemci majú zatiahnuť ich dlhy?

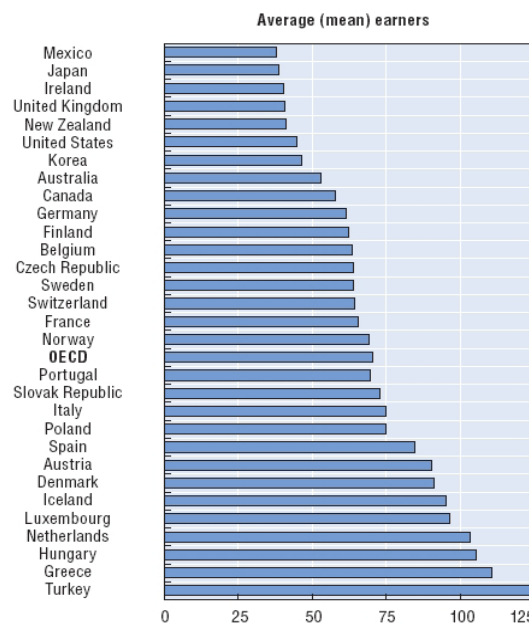
Že si Gréci žijú „nad pomery“ ilustruje aj nasledujúci prehľad krajín OECD, zorade- ných podľa výšky percentuálnej náhrady predchádzajúceho príjmu. Ide o pomer čis- tého dôchodku k čistej mzde pracujúceho s priemernou mzdou. Odhliadnuc od Turecka, ktoré má nízky pomer dôchodcov v populácii (podiel ľudí starších ako 65 rokov na ekono- micky aktívnej populácii je tam len 10,4%, kým priemer v OECD je 23,8%), je Grécko

lídrom. Priemerný zamestnanec si tam od- chodom do dôchodku polepší o 10% na ruku. Najvyššie mesačné dôchodky vypláca- né v roku 2006 dosiahli až 2 538 EUR...

Napriek obrovskému záujmu médií o Grécko pritom nejde o žiadne novoty. Nemusíte byť nositeľom Spomienkovej ceny Alfreda Nobela za ekonomické vedy, aby ste už dávno tušili, že jedna menová v kombinácii s množstvom samostatných fiškálnych politik ne- tvoria príliš stabilný systém (toto riziko sme pravidelne v súvislosti s eurom spomínali aj my – pozri napr. slide 6 prezentácie). Menej ľudí už ale vie, ako na tomto fakte zarobiť. Podarilo sa to Markovi Hartovi, ktorý spolu s Hong Kongskou skupinou analytikov GaveKal založili koncom roka 2007 investičný fond s príznačným názvom European Divergence Fund (Fond eu- rópskych rozdielov). Fond vsadil na to, že konvergencia je skôr priáním poli- tikov ako reálnym faktom a rozdiely medzi úrokmi za nemecké dlhopisy a dlhopisy slabších a menej zodpoved-

ných krajín sa budú postupne zvyšovať. Po- sledné mesiace boli pre fond zlatou baňou a bankrot Grécka by bol Jackpotom.

Aktuálne.sk, 12.2. 2010

Bude Fínsko posledným štátom s prebytkom v EÚ?

Radovan Ďurana

V jednom z našich komentárov sme písali o prudkom raste zadĺženia v podstate všet- kých krajín EÚ. Z grafu, vyjadrujúceho prie- merný schodok/prebytok verejných financií vyplynulo, že na konci 3. kvartálu 2009 boli v EÚ len štyri krajiny, ktoré za 12 mesiacov (október 2008 - september 2009) nemali verejné financie v deficite. Škandinávске krajiny a Luxembursko. Vynecháme nezaují- mavé veľkovojuvodstvo plné dobre platených

EÚ úradníkov a pozrieme sa na zúbok Fín- sku, ktoré malo prebytok v pomere k HDP najvyšší.

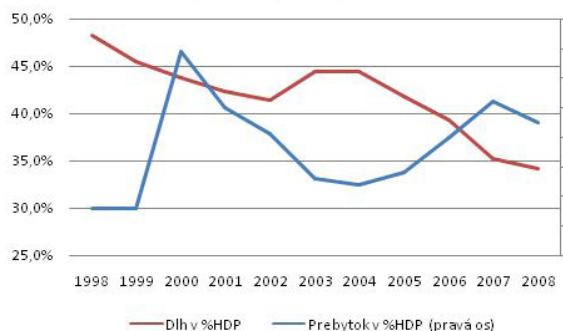
Fínska verejná správa hospodárila s preby- kovým rozpočtom od roku 1998. Krajina s približne rovnakým počtom obyvateľov ako Slovensko, s podielom vývozu na HDP 47% v roku 2008, s príjmami verejnej správy na úrovni takmer 54% HDP.

Prebytkové hospodárenie v období 1998-

2008 dosiahlo priemer 3,7%, rekordnú hod- notu 6,9% dosiahlo Fínsko v roku 2000 a ešte v roku 2007 bol prebytok 5,2%. V tom istom období prudko klesal dlh, v roku 2008 sa zastavil na úrovni 34,1%.

Zaujímavý je ale vývoj dlhu v absolútnych číslach. Ak je rozpočet verejnej správy pre- bytkový, a prebytok je použitý na znižovanie štátneho dlhu, mal by klesať nie len v % HDP, ale aj v absolútnych číslach. Fínsky dlh však

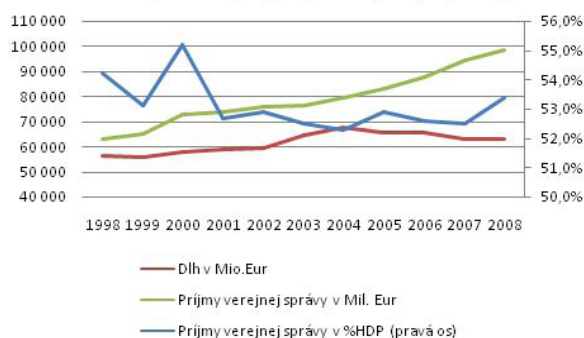
Fínsky dlh a prebytok v % HDP

Zdroj: Eurostat, graf INESS

v danom období neklesol, naopak vzrástol, ako ukazuje nasledujúci graf. Minimálne posledné 4 roky však dlh klesal aj v absolútnych hodnotách. Mimochodom, úrokové náklady klesli za 10 rokov o 50%.

Fínsky dlh a príjmy verejnej správy

Zdroj: Eurostat, graf INESS

V súvislosti s prebytkovým rozpočtom tiež vzniká zaujímavá otázka. Ak štát dlhodobo generuje prebytkový rozpočet, aká je správna voľba – použiť prebytky na znížovanie dlhu, alebo znížiť príjmy verejnej správy? Fínska odpoveď je v grafe:

V absolútnych číslach fínsky štát svoje príjmy takmer zdvojnásobil. Došlo k tomu preto, že ich podiel na HDP, ktorý rástol priemerne o 4,8%, bol relatívne stabilný a za 10 rokov klesol len o 0,5% HDP na aj tak vysokých 53,5%. Výsledkom teda je, že prebytkové rozpočty vo Fínsku nedokázali znížiť dlh pripadajúci na občana (skrátila sa akurát doba, za ktorú priemerný Fin splatí „svoju“ časť dlhu). Dlhodobé prebytkové rozpočty tiež nemajú vplyv na postavenie štátu v ekonomike.

Kríza však neobišla ani Fínsko, kde by HDP mal klesnúť o 6% za minulý rok. Hoci deficit za rok 2009 nevyzerá tak hrozivo v porovnaní s EÚ, Ministerstvo financií ho odhaduje na -2,7%. V roku 2010 dokonca na -4,5%. Maastrichtské kritéria teda nedodrží ani usilovní, v prebytkoch hospodáriaci člen únie. Príbeh klesajúceho dlhu sa tak podob-

ne ako na Slovensku skončí prudkým rastom na úroveň 48,2% - to jest úroveň z roku 1998. Fínsko za dva roky padne tam, odkiaľ sa dostávalo 10 rokov. O čom to vypovedá?

O tom, že viac ako prebytky rozpočtov je dôležitá štruktúra výdavkov. Neschopnosť flexibilne upravovať výdavky, ktoré spočívajú predovšetkým na vysokom objeme sociálnych dávok a rozsiahlom štátnom aparáte, znaky typické pre „sociálny“ štát, sú rozhodujúcim faktorom pri negatívnej fáze hospodárskeho cyklu.

Aj preto má stanovovanie fiškálnych pravidiel (nielen maximálna hranica dlhu, ale aj nutnosť prebytkového rozpočtu) obmedzenú účinnosť. Ak sa ekonomika vezie na všeobecnej bubline hospodárskeho rastu, čo bol prípad uplynulých 10 rokov, tak tieto pravidlá dodržiava pri troche dobrej vôle bez problémov. Akonáhle sa však „dobrá“ nálada stratí, rozsiahly štát padne na tvrdú zem. Jediným východiskom, ako predchádzať zadlžovaniu občanov štátnym dlhom je minimalizovať náklady verejnej správy, rozpočtu nezaťažovať dávkami, ktoré nie je možné financovať z vlastných zdrojov v prípade poklesu HDP, a prebytky buď používať na znížovanie dlhu alebo z nich tvoriť rezervu na zlé časy.

Finweb, 11. 2. 2010

Na čo Keynes nemyslel

Juraj Karpiš

Rastúce množstvo peňazí v ekonomike a ilúzie vyvolávajúce neprimerane nízke úroky viedli k obrovskému množstvu mylných investícií. Bublina v nehnuteľnostiach praskla a posledné dva roky sme svedkami boja o to, kto tieto straty zaplatí. Ako horúci zemiak si ich prehadzovali hypotekárni dlžníci, banky a iné finančné inštitúcie. Rozprávky o finančnom armagedone ako jedinej alternatíve k záchrane krachujúcich bánk, ktoré dostatočne vystrašili voličov a umožnili politikom straty socializovať a účet za nepodarenú párty skončil v ruke daňových poplatníkov. Z čoho ho zaplatia?

Zachraňovať banky, ktorých súvahy často presahujú hrubý domáci produkt krajín, v ktorých sídlia, je drahý špás. Do celkového účtu treba ešte prirátať náklady pokusu o keynesiánsky obed zadarmo v podobe fiškálnej „stimulácie“, keď si politici požičali na to, aby sa mohli chváliť dočasne rastúcimi číslami hrubého domáceho produktu. Deficity a dlh, ktorý už dnes dosahuje v rozvinutých krajinách podiel na HDP, aký sme naposledy videli, keď sa Európa zmietať v druhej svetovej vojne, zvyšujú aj rastúce výdavky

sociálnych a zdravotných systémov z dôvodu starnúcej populácie západného sveta. Keynesiánsky všeliek: „Ak máš ekonomické problémy, prostredníctvom deficitov si požičaj z budúcnosti“ tak naráža na realitu: čo robiť, ak si z budúcnosti chceš požičať všetci naraz?

Predzvesť toho, čo svet čaká, priniesla začiatkom roku grécka predkapela. Zatiaľ nie je isté, kto bude v oblasti štátnych bankrotov a menových kríz headlinerom, pretože kandidátov je hneď niekoľko. Vysoké deficity verejných financií majú Španielsko, Írsko či Veľká Británia, horúcim favoritom je Japonsko s verejným dlhom takmer 200% HDP.

Gorilou v miestnosti je ale najväčšia ekonomika sveta - Spojené štáty americké. Nie, USA zatiaľ nebankrotujú, no ich bezodný apetít po kapitále ohrozuje menšie a slabšie krajiny. V roku 2009 narástol verejný dlh USA o 1,9 bilióna na 12,4 bilióna dolárov. Aj tento rok bude deficit pravdepodobne v okolí 10% HDP a predpovede hovoria, že verejný dlh USA o 10 rokov dosiahne až 25 biliónov dolárov. Napriek týmto neuveriteľným číslam si USA požičiavajú stále pomerne ľahko.

Nadprodukcii amerických dlhopisov doteraz z trhu pomáhala vysávať priamymi nákupmi americká centrálna banka a (zlo)zvyk celého sveta utiekať sa k týmto dlhopisom ako k tzv. poslednej bezpečnej investícii. No nákupy centrálnej banky údajne v marci skončia a doteraz neoblomná viera celého sveta v schopnosť a vôľu amerického spotrebiteľa jedného dňa všetky svoje dlhy splatiť sa môže rozplynúť rovnako rýchlo, ako sa v roku 1971 rozplynula viera držiteľov amerických dolárov, že si ich môžu kedykoľvek zameniť za zlato. Stačil na to jeden televízny prejav Richarda Nixona. História si môže zarýmovať a po takmer 40 rokoch môžeme z úst amerického predstaviteľa opäť počuť lakonickú poznámku „Dolár je síce naša mena, ale váš problém.“ Príde vám radikálne znehodnotenie dolára a tým aj reálnej hodnoty amerického dlhu nepravdepodobné? Potom veríte v to, že sa krajina, ktorá má priamu kontrolu nad počtom dolárov v obehu, bude nečinne prizerať ako rastie reálna hodnota jej dlhu a v záujme spokojnosti veriteľov akými je napríklad komunistická Čína (50% amerických dlhopisov držia investori mimo USA)

ochudobňovať svojich občanov, ich deti a vnúčatá. Navyše terajší guvernér americkej centrálnej banky Ben Bernanke nemá zrovna povest' monetárneho jastraba.

Práve inflácia, ktorá tvrdo postihne najmä

nízkoprijímové vrstvy obyvateľstva sa črtá ako pravdepodobné východisko z problému záplavy štátnych dlhov. Ťažko predstaviteľné alternatívy sú radikálne okresanie verejných výdavkov alebo dramatický hospodársky

rast. No s obrovským obrovským, peniaze odsávajúcím štátom na chrbte sa ekonomike bude rásť naozaj ťažko.

.týždeň, 1.3. 2010, 9/2010

Noví vládcovia sveta?

Radovan Ďurana

Medzinárodný menový fond má celkom silnú pozíciu. Keď domáci politici nevedia, ako z bahna von, príde so záchranným balíkom peňazí a nariadi reformy. Teoretické pozadie týchto reforiem majú na svedomí hlavní ekonómovia MMF, ktorí spísali poučenia z krízy.

Ich závery možno zhrnúť do jednej vety, ktorá sa neodlišuje od ekonomického hlavného prúdu. Nastúpiť musí aktívnejšia regulácia, aby sa vytvoril priestor na efektívnejšie zásahy štátu.

Vznik krízy podľa nich nijako neohrozuje ich pôvodné makroekonomické modely, chýby nastali v koordinácii regulácií centrálnej banky a vlád.

Príčiny cenových bublín aktív tak nehľadajú

v lacných peniazoch, ale v chýbajúcej regulácii, ktorá by napríklad pri cenách domov umožňovala korigovať maximálnu výšku úveru a teda aj dopyt po aktívach. Rast cien akcií by sa mohol aktívne korigovať reguláciou výšky páky.

Otázkou však ostáva, kto by sa mal ujať týchto regulácií, aby boli správne koordinované s menovou politikou centrálnej banky. Odpoveď je jednoduchá: odborníci z centrálnej banky. Ich takmer nekontrolovaná moc, už dnes s obrovskými dopadmi na ekonomiku, by tak nesporne ešte narástla.

Pri svojich úvahách však akosi rýchlo zabúdajú na to, že aby takéto regulácie mohli pôsobiť, bude musieť niekto vedieť povedať, že ceny sú vysoké, dlhy málo dostupné, či

likvidita nízka. Nedávna minulosť však ukázala, že práve táto schopnosť zodpovedným s rozhodovacou mocou chýba (centrálni bankári bublinu v nehnuteľnostiach popierali, až kým im nespľasla priamo do tváre).

Bolo by naivné myslieť si, že presunom týchto kompetencií na „nezávislú“ centrálnu banku, sa problém neschopnosti posúdiť ceny aktív vyrieši. Centrálna banka nie je nezávislá, na výkon svojej hry potrebuje spoluhráčov zo súkromnej sféry (banky). To, že veľké americké banky, zachraňované vládou a centrálnou bankou, sú dnes väčšie ako boli pred krízou, naznačuje, ako veľmi nezávislé dokážu byť verejné inštitúcie.

Ako klesá zamestnanosť?

Richard Ďurana

Robert Higgs upozornil vo svojom komentári na zaujímavý fenomén: po analýze dát amerického štatistického úradu zistil, že od roku 2007 do roku 2009 klesla zamestnanosť v súkromnej sfére a narástla zamestnanosť v štátnej sfére. Ako je to u nás?

Navlas rovnako. V súkromnom sektore došlo k poklesu zamestnanosti, nižšie uvedená tabuľka ukazuje medziročný index pre vybrané odvetvia. Pre zachytenie váhy relatívnej zmeny v poslednom stĺpci uvádzame aj absolútny počet zamestnancov v jednotlivých

sektoroch, vďaka ktorej napríklad vidíme, že v priemysle došlo k skutočne významnému poklesu zamestnanosti (Zdroj: Štatistický úrad SR, všetky čísla sa vzťahujú na január sledovaného obdobia)

No a na ďalšom grafe vidíme počet zamestnancov verejnej správy (Zdroj: Štatistický úrad (bez sektorov vzdelávania a zdravotníctva)).

Ako vidíme, počas celých dvoch krízových rokov stúpol počet zamestnancov verejnej správy o 11,5% (porovnanie údajov 1Q 2008

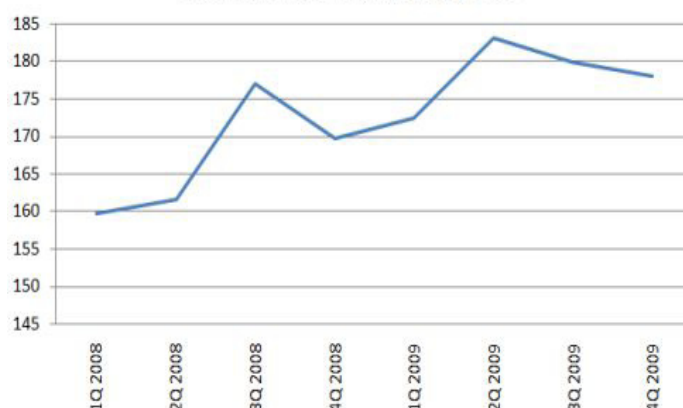
a 4Q 2009). Sme teda svedkami rovnakého vývoja ako pozoroval v Spojených štátoch Higgs.

Higgs varuje pred keynesiánskymi tvrdeniami o tom, že podpora pracovných miest vo verejnej správe následne potiahne rast pracovných miest vo sfére súkromnej. Ako príklad udáva obdobie medzi rokmi 1929 a 1932, kedy došlo počas Veľkej hospodárskej krízy k prepadu zamestnanosti v súkromnej sfére, ktorá sa na predkrízovú úroveň dostala až po 13 rokoch v roku 1941. Za ten čas však vo verejnej správe vznikli milióny pracovných miest...

Súkromný sektor tak zdá sa aj počas tejto krízy ponesie bremeno nielen prepadu vlastného biznisu ako dôsledku hospodárskej krízy, ale aj expanzie verejného sektora. A v takejto situácii sa bude ekonomike rásť naozaj ťažko.

Index zamestnanosti	2008	2009	2010	Absolútna zamestnanosť 2010
Priemysel	102,1	93,8	85,3	471 213
Stavebníctvo	107,4	106,7	98,2	179 202
Predaj a opravy motor. vozidiel	108,4	92,1	88,8	21 457
Veľkoobchod, okrem motor. vozidiel	99,1	89,4	80,4	97 040
Maloobchod, okrem motor. vozidiel	100,9	98,0	98,0	155 035
Ubytovanie	95,7	88,5	92,0	9 739
Činnosti reštaurácií a pohostinstiev	105,9	84,9	87,9	29 528
Doprava a skladovanie	-	104,6	97,9	112 412
Informácie a komunikácia	-	115,0	88,3	34 859
Vybrané trhové služby	-	100,4	99,0	123 984

Zamestnanci verejnej správy v tis.

2010 - jedna kríza vystrieda druhú?

Juraj Karpiš

V rozhovore o Grécku som spomenul fakt, že Grécko je len jedným z prvých vážnejších prejavov celosvetového problému. Tým, že štáty socializovali straty finančných systémov a nenechali tieto subjekty zbankrotovať v skutočnosti riziko v ekonomike neznížili, iba ho transformovali z rizika súkromných finančných subjektov na riziko verejných financií.

Stabilita a udržateľnosti verejných rozpočtov nepomohlo ani keynesiánske rozhodzovanie. Štúdia The Future of Public Debt sa na tento problém pozerala bližšie a jej posolstvo nie je príliš povzbudivé. „Podľa OECD v roku 2010 presiahne celkový verejný dlh industrializovaných krajín 100% ich HDP, niečo také sa ešte nikdy predtým v mierových časoch nestalo. Bez ohľadu na to, ako zle môžu už tieto fiškálne problémy vyzerať, vychádzať iba z týchto oficiálnych odhadov je takmer určite zavádzajúce. Rýchlo starnúce populácie predstavujú pre mnohé krajiny vyhladku na enormné budúce náklady, ktoré nie sú plne zahrnuté v momentálnych rozpočtových odhadoch.“

Deficity vybraných krajín (prvý stĺpec) a podiel verejného dlhu na HDP (tretí stĺpec) sú uvedené v tabuľke č.1.

Starnúca populácia zásadne prispeje k rýchlemu rastu dlhu a z toho vyplývajúcich úrokových nákladov. V grafe č. 1 je odhad autorov, aký bude podiel úrokových nákladov na HDP vo vybraných krajinách budúcich 30 rokov, ak vlády budú udržiavať súčasný podiel výdavkov na HDP a výdavky na starnúcu populáciu budú rásť podľa demografických prognóz (nič sa nezmení).

Čitateľa pre ilustráciu upozorníme, že súčasné úrokové náklady Slovenska sa pohybujú na úrovni 1,5-2% HDP, a u väčšiny krajín je to menej ako 5%. Úrokové náklady vo výške 30% HDP by de facto znamenali, že viac ako polovica daňových príjmov by vo vyspelých krajinách smerovala len na úroky.

V tejto súvislosti autori štúdie upozorňujú: „Je nevyhnutné, aby sa vlády neuspokojili s ničnerobením z dôvodu ľahkosti, s akou doteraz financovali svoje deficity. Vývoj budúceho produktu bude po kríze pravdepodobne trvalo pod úrovňou, ktorú sme očakávali len pár rokov dozadu. Výsledkom budú nižšie príjmy vlád a vyššie výdavky, čo ešte viac sťaží konsolidáciu. Ak vlády nepodniknú kroky zamerané na posun fiškálnej politiky k udržateľným úrovňam, tieto náklady môžu ľahko vzrásť naraz a dramaticky.“

Otázkou ostáva, aké intenzívne by tieto kroky mali byť. Autori robili projekcie dlhu aj v prípade scenára, že vládam sa podarí graduálne znižovať schodok rozpočtu verejnej správy o 1% ročne nasledujúcich 5 rokov, a dôchodkové a zdravotné výdavky na starnúcu populáciu sa im v nasledujúcich dekádach podarí udržať na súčasnej výške. Vývoj dlhu v %HDP v takomto scenári naznačuje modrá prerušovaná čiara na grafe č. 2. (červená čiara naznačuje scenár, ak by nedošlo k žiadnym úpravám výdavkov, zelená čiara znamená vývoj, v ktorom sa šetrí ale výdavky na starnutie populácie rastú).

Veľké ekonomiky Japonska, USA, či Veľkej Británie ani pri takýchto podmienkach dramatickému rastu dlhu neuniknú. Ruseli by začať s razantnejšími škrtmi už dnes.

Štátne dlhy však neprinášajú náklady len v podobe úrokov. Vysoké štátne dlhy kradnú zdroje súkromnému sektoru, ktorý produkuje hodnoty: „... zaznamenávame riziko, že neustále vysoká úroveň verejného dlhu zníži akumuláciu kapitálu, rast produktivity a dlhodobý potenciál rastu. Napriek tomu, že neuvádzame priame dôkazy, nedávna štúdia naznačuje, že verejný dlh blížiaci sa k limitu 100% HDP môže mať nelineárne rastúce negatívne efekty na produkciu (Reinhart and Rogoff (2009b)).“

A ako momentálne (5.2.2010) vidia rizikovosť jednotlivých krajín kapitálové trhy? Pravdepodobnosť bankrotu môžeme odvodiť od

Tabuľka č. 1

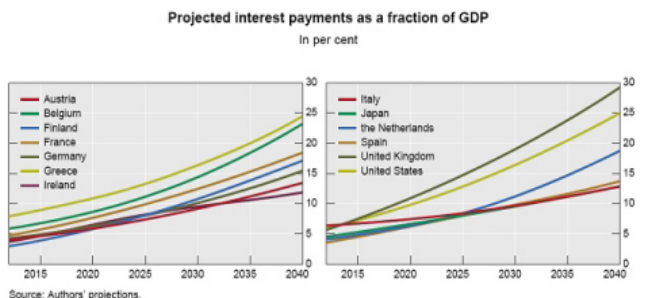
Fiscal situation and prospects ¹									
	Fiscal balance			Structural balance ⁵			General government debt ⁵		
	As a percentage of GDP								
	2007	2010	2011	2007	2010	2011	2007	2010	2011
Austria	-0.7	-5.5	-5.8	-1.4	-3.3	-3.6	62	78	82
Germany	0.2	-5.3	-4.6	-0.8	-4.0	-3.7	65	82	85
Greece	-4.0	-9.8	-10.0	-4.5	-6.9	-6.8	104	123	130
France	-2.7	-8.6	-8.0	-3.5	-6.8	-6.3	70	92	99
Ireland	0.2	-12.2	-11.6	-1.3	-9.0	-9.0	28	81	93
Italy	-1.5	-5.4	-5.1	-2.2	-2.6	-2.8	112	127	130
Japan	-2.5	-8.2	-9.4	-3.4	-7.4	-9.0	167	197	204
Netherlands	0.2	-5.9	-5.3	-0.6	-3.6	-3.1	52	77	82
Portugal	-2.7	-7.6	-7.8	-2.8	-6.1	-6.8	71	91	97
Spain	1.9	-8.5	-7.7	1.6	-5.2	-4.5	42	68	74
United Kingdom	-2.7	-13.3	-12.5	-3.4	-10.5	-9.9	47	83	94
United States	-2.8	-10.7	-9.4	-3.1	-9.2	-8.2	62	92	100
China	0.9	-2.0	-2.9				20	22	23
India	-4.4	-10.0	-8.7				81	86	86
Other Asia ²	2.1	-1.2	-1.0				31	37	38
Central Europe ³	3.7	-4.4	-3.9				23	28	29
Latin America ⁴	-1.5	-2.4	-2.0				41	37	35

¹ Regional averages calculated as weighted averages based on 2005 GDP and PPP exchange rates. ² Hong Kong SAR, Indonesia, Korea, Malaysia, the Philippines, Singapore and Thailand. ³ The Czech Republic, Hungary and Poland. ⁴ Argentina, Brazil, Chile and Mexico. ⁵ Cyclically adjusted balance. ⁶ For Argentina, the Philippines and Thailand, central government debt.

Sources: IMF, World Economic Outlook; OECD, Economic Outlook.

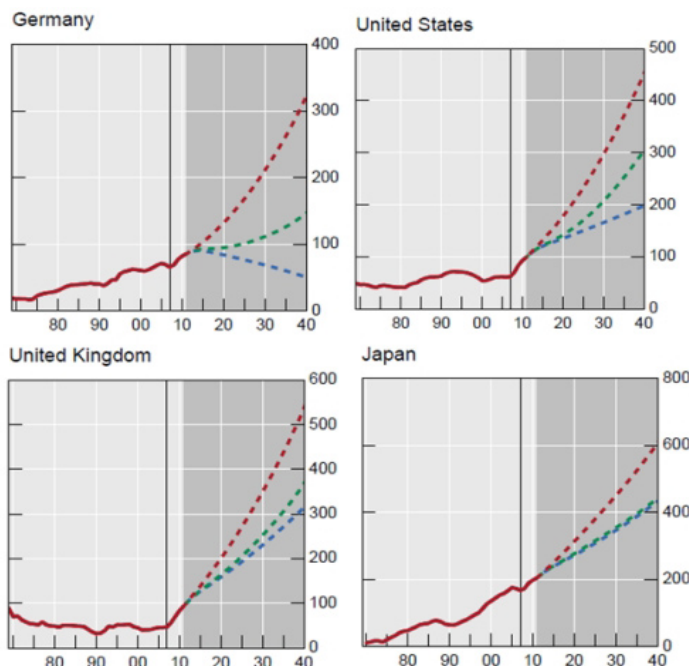
Zdroj: <http://www.bis.org/publ/othp09.pdf?noframes=1>

Graf č. 1

Zdroj: <http://www.bis.org/publ/othp09.pdf?noframes=1>

Graf č. 2

ceny tzv. Credit Default Swapov. V tabuľke sú uvedené ceny v eurách za poistenie 5 ročného štátneho dlhopisu danej krajiny v hodnote 10 000 eur. Všimnite si prudké výše 50% medziročné zvýšenie implikovanej pravdepodobnosti bankrotu v prípade veľkých silných ekonomík Francúzska, Nemecka a USA.

Spoluautorom textu je Radovan Ďurana

Aktuálne.sk, 19.2. 2010

Tabuľka č. 2

Zdroj: Seeking Alpha

Country Default Risk As Measured By CDS Prices*				
Country	Current	12/31/2009	YTD % Chg	Start of 2008
Portugal	225.0	91.7	145.5	17.7
France	60.2	32.1	87.7	9.7
Iceland	636.1	411.9	54.4	64.7
Germany	40.6	26.3	54.3	6.9
Australia	61.7	40.2	53.6	-
USA	56.2	37.6	49.4	8.0
Dubai	647.0	447.0	44.8	-
Greece	410.0	283.4	44.7	22.1
South Korea	122.7	85.5	43.5	46.5
Spain	162.7	113.5	43.3	18.2
Italy	152.0	109.2	39.2	20.3
Malaysia	121.5	89.6	35.5	43.5
Belgium	72.2	53.9	34.0	10.6
South Africa	188.3	143.3	31.5	78.3
Japan	89.0	68.1	30.7	8.5
Thailand	122.7	96.3	27.3	55.0
China	93.2	73.4	27.0	-
Colombia	176.2	142.8	23.4	130.0
Peru	150.4	123.6	21.7	115.7
Brazil	149.0	122.6	21.5	103.0
Philippines	202.7	167.6	20.9	153.0
Turkey	212.7	182.8	16.4	166.5
Bulgaria	267.0	229.6	16.3	78.6
Argentina	1064.8	915.9	16.3	460.7
Austria	97.7	84.0	16.2	8.1
Russia	212.1	184.6	14.9	87.5
Mexico	151.8	133.3	13.9	70.0
UK	93.7	82.5	13.5	8.9
Poland	149.8	132.2	13.3	26.3
Slovakia	89.4	79.3	12.8	18.2
Chile	77.6	69.3	12.0	30.1
Vietnam	252.2	231.1	9.1	126.2
Kazakhstan	238.3	222.1	7.3	201.8
Israel	132.4	124.5	6.3	33.5
Ireland	167.7	158.0	6.1	-
Indonesia	196.0	188.0	4.2	153.5
Egypt	248.7	249.5	-0.3	101.6
Lebanon	261.7	274.8	-4.8	333.3
Venezuela	1051.2	1107.0	-5.0	451.5

*Cost per year to insure \$10,000 of debt for 5 years. US CDS prices are priced in Euros.

Je možné znižovať platby do Sociálnej poisťovne?

Radovan Ďurana

Je pravdou, že odvodové zaťaženie práce na Slovensku patrí medzi vysoké. Nie sme síce lídri, ale v prvej desiatke v rámci EÚ sa bezpečne umiestnime. Je vysoké, pretože výdavky Sociálnej a zdravotných poisťovní financujeme najmä z odvodov, vďaka čomu môžeme mať relatívne nízke dane.

Ak je však sociálny systém nastavený tak, že vypláca dôchodok každému, bez ohľadu na jeho majetok a iné príjmy, je pochopiteľne mimoriadne nákladný a ťažko ho možno nazvať solidárnym. Vysoké odvodové zaťaženie pritom nie je zadarmo, jeho negatíva sa prejavujú najmä na trhu práce, v nedostatku tvorby nových pracovných miest a snahou obchádzať povinnosť platiť odvody. Legitímna je teda požiadavka na jeho zníženie. Existuje však na znižovanie sociálnych odvodov priestor? Áno aj nie.

Najprv zlá správa. Predstavme si, že Sociálna poisťovňa by od tohto roku vyplácala len starobné a invalidné dôchodky. A mzdy svojich piatich tisícov zamestnancov. Žiadne iné výdavky, nemocenské, či podpory v nezamestnanosti. Koľko by jej ostalo prostriedkov, ak by sa výška odvodových sadzieb nezmenila a štát by doplatil chýbajúce príjmy z titulu prevodu úspor sporiťel'ov do druhého piliera? Ani cent, dokonca by si musela ešte zhruba 190 mil. eur požičať.

Vysoká nezamestnanosť a priemerná mzda rastúca akurát tak vo verejnej správe zahatali prítok príjmov Sociálnej poisťovne. V roku 2009 malo dôjsť k poklesu príjmov oproti roku 2008 od ekonomicky aktívnych osôb, na rok 2010 je plánovaný len 1% rast oproti roku 2008. Na druhej strane však vyrovnanosť rozpočtu bránia utekajú rastúce výdavky na dôchodky, v tomto roku sa valorizovali o 3%. Nožnice sa tak prudko otvárajú a takýto obraz nás čaká aj v nasledujúcich rokoch.

Súčasná výška odvodov do Sociálnej poisťovne preto postačuje akurát na výplatu dôchodkov. Zníženie odvodov by automaticky znamenalo zväčšenie diery v pokladničke. Čo s tým?

Kým sa nezačne upravovať výdavková strana bilancie poisťovne, sadzby odvodov sa dajú znižovať len vtedy, ak sa rozšíri základ pre ich výpočet. Odvody by sa mohli platiť z každého príjmu, mzdového, dividendového, či z nájomného, čím by sa zvýšila ich neutralita a odstránilo sa znevýhodnenie práce. Na druhej strane však treba brať do úvahy riziko, že výmenou za túto „spravodlivosť“ by sme mohli skončiť s vyšším celkovým zaťažením, že zaplatíme štátu viac ako doteraz. Toto riziko nie je malé, tento rok dopláca vláda poisťovní nad rámec nákladov dôchodkovej reformy výše 20 miliárd korún a tejto záťaž by sa iste rada zbavila v prospech výdavkov, ktorými môže presadzovať svoje zábery.

Dlhodobou udržateľné zníženie objemu platieb poisťovní sa nedá dosiahnuť bez úprav vo výplate dôchodkov. Kvôli ohromnej diere v Sociálnej poisťovni by sa k nim malo pristúpiť čo najskôr. Oddialenie odchodu do dôchodku je ako čiastočné a jednoduché opatrenie po ruke, aj keď sa v časoch vysokej nezamestnanosti ťažko presadzuje. Skrátenie doby poberania dôchodku by znamenalo rozdelenie finančnej záťaže medzi platiacich (budú platiť dlhšie) a poberateľov (dôchodok bude poberaný kratšie). Rovnako spomalenie valorizácie na infláciu, avšak limitovanú rastom miezd.

Zásadným opatrením by však bola zmena paradigmy dôchodkového systému z celoplošného na adresný. Štátny sociálny systém si uzurpoval kontrolu nad občanmi žijúcimi v starobe. Dôvody pre 100% pokrytie sociálnym systémom

pri existujúcich rodinných väzbách a kumulovanom majetku a úsporách chýbajú. Je na čase, aby štát starším občanom zodpovednosť za vlastný osud vrátil a podporoval len tých ľudí vo vysokom veku, ktorí si počas života nedokázali dostatočne nasporiť, alebo nemohli. To znamená adresne. Takáto postupná (!) zmena by v priebehu niekoľkých desiatok rokov vytvorila priestor na znižovanie odvodov, ktoré budeme označovať za významné, a nie kozmetické. Ak však nechceme robiť zmeny v prvom pilieri, budeme ho musieť zaplatiť, hovorí niečo iné by bolo ilúziou.

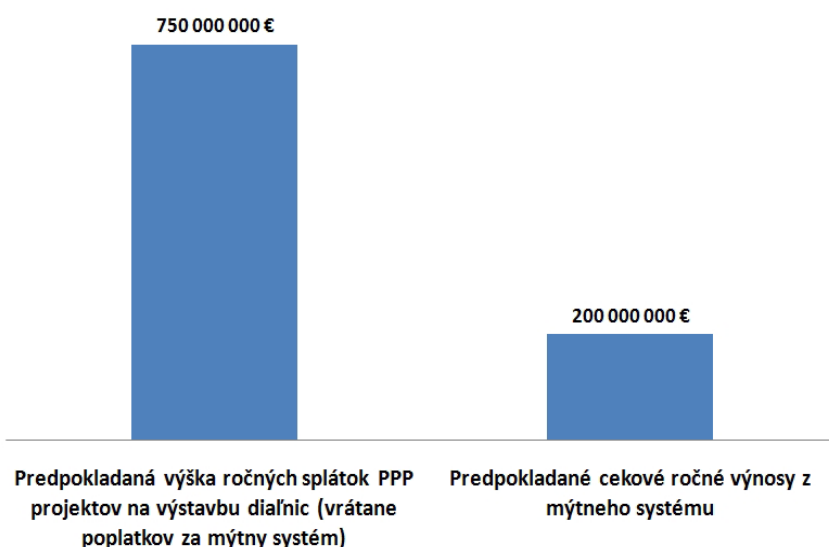
Hospodárske noviny, 9.3. 2010

Cena štátu

Výstavba diaľnic vs. výnosy z mýta

Investičné náklady na výstavbu 157 km diaľnic financovaných prostredníctvom PPP projektov by mali dosiahnuť 6,3 mld. eur. Ak k tejto sume prirátame náklady na financovanie mýta, celkové investičné náklady do rozvoja diaľničnej infraštruktúry sa vyrovnajú 6,6 mld. eur, resp. 10% HDP Slovenska v roku 2010. Výnosy mýtného systému, ktorý je však aplikovaný na 2435 km. ciest a diaľnic by mali dosiahnuť okolo 200 mil. eur. Ročné splátky zo 4 veľkých PPP projektov by pri tom nasledujúcich 30 rokov mali dosahovať 750 mil. eur (splátky mýta by podľa zmluvy mali skončiť po 13 rokoch, výška splátky by nemala presahovať 100 mil. eur).

www.cenastatu.sk

Rozsah sociálneho systému

Juraj Galvánek

Počet ľudí spadajúcich do sociálneho systému sa na Slovensku blíži k neuveriteľným trom miliónom. V nasledujúcej tabuľke sú počty ľudí s názvom dávky, na základe ktorej sa stávajú súčasťou sociálneho systému.

Počet	tis.
Dôchodcov *	1 273
Poberateľov dávky v hmotnej núdzi a príspevku k dávke **	50
Poberateľov nemocenských dávok ***	88
Poberateľov dávky v nezamestnanosti ****	33
Vyplácaných prídavkov na deti	1 350
Spolu	2 794
Počet obyvateľov SR	5 440
Podiel ľudí, ktorí poberajú dávky sociálneho systému	51,29%

* starobných, predčasných a invalidných, ** počet poberateľov je znížený na tretinu, kvôli prienikom s poberateľmi dôchodkov a prídavkov na deti, *** nemocenské, ošetrovné, vyrovnávacie, materské, znížené o 30 perc. z dôvodu možných prienikov s inými formami sociálnej podpory, **** rovnako znížené o 30 perc.

Zdroj: Sociálna poisťovňa, Ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny, Štatistický úrad

Počty sú zaokrúhlené na tisícky nadol, čiže počet 2 794 000 ľudí je ešte optimistický odhad. Navyše rôzne dávky ako napr. na pomôcky pre zdravotne postihnutých sa už nezapočítavajú, pretože rátam s tým, že ľudia

poberajúci túto formu podpory dostávajú invalidný dôchodok, resp. nemocenskú dávku. Cieľom teda bolo zistiť približný počet ľudí, ktorí majú od štátu nárok na nejakú sociálnu dávku, alebo vzniká už len z dôvodu ich existencie (napr. prídavok na dieťa).

Poberateľov nemocenských dávok, dávok v nezamestnanosti a dôchodcov zaráďujeme do sociálneho systému z toho dôvodu, že tieto „poistenia“ nemajú poistný, ale daňový charakter. Prvý dôvod je absencia zmluvy medzi občanom a Sociálnou poisťovňou, teda človek ani SP nemôžu nijako ovplyvniť formu a mieru poistenia či výšku poistného plnenia. To je dané zákonom, čiže v prípade odvodu ide len o formu zdanenia a následne vyplácania sociálnej dávky. Druhý dôvod je neviazanosť prostriedkov vybraných ako určité poistenie na vyplácanie poistného plnenia len tohto druhu. Nehovoriac o tom, že v prípade potreby sú chýbajúce finančné prostriedky poskytované štátom. To len potvrdzuje daňový charakter celého systému.

Pri prídavkoch na deti ide jednoznačne o transferovú platbu a keďže nárok na ňu vzniká existenciou dieťaťa, mladistvého, či vysokoškolačka, štát takouto plošnou dávkou zaradil do sociálneho systému 1,35 mil. ľudí. A to nepočítam s ich rodičmi ako poberateľmi

tejto dávky, ktorých je ďalších 700 tisíc - tým by stúplo percento ľudí, ktorí spadajú do sociálneho systému na 66 percent, teda 2/3 populácie. Argument, že štát nikoho dávku nenúti zobrať neobstojí, keďže tým by sa človek pripravil o časť príjmu. Štát mu totiž peniaze najprv berie, aby mu ich potom späťne dával. Efektívny sociálny systém sa musí vyznačovať adresnosťou a nie plošným rozdávaním peňazí. Problémom prídavkov na deti je aj fakt, že štát v drvivej väčšine tieto peniaze získava z plátov ich rodičov, ktorý ich po zložitej ceste medzi úradmi dostávajú naspäť. Táto dávka aj z titulu nízkej výšky teda nič nerieši a o túto sumu by mohol štát vyberať menej peňazí. Výsledný efekt by bol nutne pozitívny, keďže by sa z týchto peňazí nestratilo 10-15% na financovanie úradníkov. Sociálne slabým vrstvám musí byť nastavený efektívny systém podpory na základe ich celkového nízkeho príjmu, a nie tieto nedostatky kompenzovať absolútne neadresnou dávkou typu prídavku na dieťa.

Na Slovensku je teda napriek len 11 percentám ľudí ohrozených chudobou podporovaných štátnym sociálnym systémom 51,3 percenta ľudí. Nájsť na to racionálne vysvetlenie asi nebude jednoduché, pretože väčšina ľudí, ktorá momentálne nie je ohrozená chudobou, by žiadne sociálne dávky nepotrebovala, keby od nich štát peniaze najprv nevybral.

Nedostatky slovenského sociálneho systému sme analyzovali v našej štúdii Analýza sociálneho systému SR a návrhy riešenia jeho hlavných nedostatkov, ktorú nájdete na našej internetovej stránke.

Finweb , 24.2. 2010

Výhra trhu

Juraj Karpiš

DARPA, americká štátna Agentúra pre progresívne výskumné projekty v oblasti obrany, usporiadala koncom roka 2009 zaujímavú súťaž. Na rôznych miestach nad územím USA ukotvila desať červených, dva a pol metra veľkých meteorologických balónov.

Tomu, kto prvý určí ich presnú polohu, sľúbila 40-tisíc dolárov. Ihlu v kope sena v podobe presných súradníc desiatich balónov našiel ako prvý tím z prestížnej americkej univerzity Massachusetts Institute of Technology (MIT). Ako dlho trvá nájsť desať balónov na ploche dvestokrát väčšej, ako je Slovensko? Ani nie deväť hodín.

Víťazi z MIT zverejnili internetovú stránku s informáciami o schéme finančných odmien

ľuďom, ktorí pomôžu pri lokalizácii balónov. Jeden balón mal hodnotu 4000 dolárov. Ten, kto poskytol informácie o jeho polohe, mohol počítať s 2000 dolármi v prípade, že tím súťaž vyhrá. To však nie je všetko. Ten, kto nálezcu balóna odporučil na tím MIT, dostal 1000 dolárov.

Ten, kto odporučil toho, kto odporučil nálezcu, dostal 500 dolárov. Ďalší článok v reťazi referencií dostal 250, 125... Rozdiel medzi odmenami a výhrou darovali charite. Vďaka rozumnému dizajnu odmien boli ľudia motivovaní hľadať nielen balón, ale aj ľudí, ktorí by mohli vedieť, kde balón sú. Na to, aby ste sa do projektu zapojili, ste nemuseli bývať v USA. Spamovať známych divnými otázkami

o červených amerických balónoch ste tak mohli pokojne aj zo Skalice.

Rýchle nájdenie balónov nie je len impozantnou demonštráciou zákratnej rýchlosti šírenia informácií v sociálnych sieťach prepojených internetom. Pokus je ilustráciou toho, ako hladko problémy roztrúsených informácií dennodenne rieši dobrovoľná spolupráca cudzích ľudí motivovaná ziskom - voľný trh. Cenami a ziskom koordinované úsilie obrovskej siete ľudí po svete sa snaží nájsť balón neuspokojených potrieb zákazníkov. To všetko bez centrálnej moci a plánov na tridsať rokov.

SME, 8. 3. 2010

INESS v lete organizuje už štvrtý ročník The Liberty Camp

Hotel Piatrová, Vrútky, 24 - 30 júna 2010

The Liberty Camp

Explore economics, entrepreneurship and philosophy while practising English

Hotel Piatrová, Vrútky, Slovakia

June 24-30 2010

INESS organizuje vo Vrútkach pri Martine v dňoch 24. až 30. júna už štvrtý ročník podujatia The Liberty Camp. Toto vzdelávacie je určené pre tých, ktorí chcú diskutovať a naučiť sa viac o ekonomii, podnikaní, filozofii a práve. Prenášať budú tak ako každý rok renomovaní lektori z Európy i spoza oceánu. Jazykom celého podujatia je angličtina a opäť očakávame účastníkov z viacerých krajín.

Všetky potrebné informácie spolu s návo-

dom ako sa prihlásiť a fotogalériami z predchádzajúcich kempov nájdete na našej internetovej stránke

www.iness.sk/lec

Účastnícky poplatok je 109 Eur

Cena zahŕňa ubytovanie, stravu a poskytnuté vzdelávacie materiály. Rezervujte si svoje miesto už dnes!

Cena štátu na stredných a vysokých školách

V septembri minulého roku sme učiteľom tristo stredných škôl na Slovensku poslali učiteľský balíček Cena štátu, ktorý im môže pomôcť pri výučbe problematiky verejných financií. V návaznosti na cyklus prednášok, s ktorými sme začali pred rokom, pokračujeme aj v tomto školskom roku s prednáškami pre učiteľov a pre študentov, cieľom ktorých je objasniť fungovanie verejných financií, finančný vzťah občan - štát, ako aj ukázať, ako sa dá pri výučbe využiť internetový portál Cena štátu (www.cenastatu.sk) a učebné pomôcky, ktoré sme pre učiteľov pripravili.

Minulý mesiac sme o Cene štátu prednášali na dvoch stredných školách v Malackách.

Týmto sa zároveň obraciame na učiteľov, ktorí majú záujem používať Cenu štátu ako pomôcku pri výučbe o verejných financiách: prosím, kontaktuje nás na telefónnom čísle 02 - 5441 0945 alebo elektronicky na adrese: iness@iness.sk, my prideme za Vami na Vašu školu a v cca hodinovej prezentácii vzdelávací projekt Cena štátu Vaším učiteľom detailne predstavíme.

Zaujímavá internetová adresa

Americké dlhové počítadlo Veľmi pekne spracované štatistiky nielen amerického dlhu nájdete na stránke

<http://www.usdebtclock.org/>

Pro/Anti Market

Pro MARKET

Afrika bohatne

Chudoba a nerovnosť príjmov neklesajú „iba“ celosvetovo, ale aj na najzaostalejšom kontinente. Hovorí o tom štúdia od autorov Xavier Sala-i-Martin a Maxim Pinkovskiy.

„Tradičný názor, že v Afrike sa neznižuje miera chudoby, je nesprávny. Použitím metodiky Pinkovskiy a Sala-i-Martin (2009) odhadujeme rozdelenie príjmov, mieru chudoby, nerovnosť a sociálne ukazovatele pre africké krajiny v rokoch 1970 – 2006. Ukazujeme že:

- 1.) Africká chudoba klesá a klesá rapídne
- 2.) Ak bude súčasný trend pokračovať, cieľ znížiť podiel ľudí s príjmom menej ako jeden dolár na deň na polovicu (Millennium Development Goal) sa naplní v plánovanom termíne
- 3.) Zrýchlený rast, ktorý začal v roku 1995, znížil africkú príjmovú nerovnosť namiesto jej prehĺbenia
- 4.) Africké zníženie chudoby je pozoruhodné plošne: nedá sa vysvetliť veľkosťou krajiny alebo jednotným súborom krajín, ktoré majú nejakú prospešnú geografickú alebo historickú charakteristiku. Všetky kategórie krajín, vrátane tých s nevýhodnou geografiou a históriou, prechádzajú procesom znižovania chudoby. Konkrétne: chudoba klesla vo vnútrozemských aj pobrežných krajinách, v krajinách s nerastným bohatstvom aj bez neho, v krajinách s priaznivými ako aj nepriaznivými podmienkami pre poľnohospodárstvo, v krajinách s rozdielnou koloniálnou históriou, v krajinách s vývozom otrokov počas afrického obchodovania s otrokmi vyšším ale aj nižším ako medián na obyvateľa.“

Citovaní autori na základe rovnakej metódy analýzy rozdelenia príjmov a rastu HDP v parite kúpnej sily argumentujú, že podiel svetovej populácie žijúcej za menej ako dolár na deň klesol z 26,8% v roku 1970 na 5,4% v roku 2006.

ANTI MARKET

Ešte lepší nápad ako šrotovné

Štvrtinu ceny, alebo maximálne 5000 libier. Taká je dotácia britských daňových poplatníkov majiteľom nových elektromobilov alebo

hybridov. Vláda chce týmto presunom zdrojov (rozumej redistribúcia) podporiť predaj min. 46 000 áut.

Tu už končí všetka sranda. O pigoviánskej dani (napr. daň za znečisťovanie ovzdušia), to jest prístupe - Kto chce znečisťovať, nech za to platí. - sa aspoň dá diskutovať.

Ale rozumné argumenty politiky priamej dotácie kúpy áut (podpora spotreby namiesto jej zdanenia) sa hľadajú ťažko. Vnucuje sa však jeden silný dôvod. Potreba zvýšenia nočného odberu prúdu z dôvodu prebytku elektriny vytvorenej nadmerným počtom veterných elektrární. Jeden omyl navrhovaný na druhom.

Kto drží väčšinu rizikových gréckych dlhopisov?

Pravdepodobne naša nová centrálna banka - ECB. Domnieva sa Gullian Tett vo svojom stĺpci vo Financial Times: „Momentálne odhady hovoria, že grécke banky držia takmer 37 mld. eur z celkového množstva 270 mld. eur vydaných gréckych dlhopisov a pokladničných poukážok. Predpokladá sa, že nemecké banky, ako napríklad Landesbank, držia iba o niečo menej, pričom francúzske banky majú tiež významný objem gréckych dlhopisov.“

Kto drží zvyšok?

„Triezyv odhad hovorí, že veľká časť, ak nie väčšina týchto dlhopisov je momentálne v ECB. Nakoniec práve to, čo repo operácie ECB v podstate robia je, že umožňujú bankám vymeniť rizikové aktíva (napríklad grécke dlhopisy) za niečo bezpečnejšie (eurá).“

2% pre INESS

Venujte svoje 2% z dane z príjmu INESS

INESS sa aj tento rok uchádza o Vaše 2% z dane z príjmu za rok 2009. Tieto prostriedky sú dôležitou súčasťou financovania našich projektov (jedným z nich je aj Market Finesse, ktorý práve čítate). Ak sa spolu s nami nazdávate, že naše projekty prispievajú k zlepšovaniu povedomia a dopadoch štátnych zásahov na hospodárstvo i život jednotlivcov, venujte nám vaše 2%.

Ak ste sa rozhodli svoje 2% z dane z príjmu poukázať INESS, na stránke www.iness.sk nájdete návod, ako to urobiť, spolu s predvyplnenými tlačivami, ktoré na to budete potrebovať.

Za Vašu podporu Vám vopred ďakujeme!

PODPORTE INESS!

INESS je nezávislá nezisková organizácia, ktorá uskutočňuje svoje aktivity vo veľkej miere vďaka podpore darcov. Ak sympatizujete s aktivitami INESS a radi by ste finančne prispeli k ich uskutočňovaniu, môžete tak urobiť bankovým prevodom na účet INESS: 266 475 2087 / 1100 (Tatrabanka, a. s., Hodžovo námestie 3, 811 06 Bratislava). Do správy pre prijímateľa uveďte „Dar“.

Srdečne Vám ďakujeme.